

Srednjeveški Ptuj

Ptuj - zidana kronika na križišču cest, ki so povezovale sončno Italijo s prostranstvi Panonske nižine ter alpske doline s širjavami Balkana - začenja svoje prvo poglavje v davni mlajši kamene dobe. Že ob nastanku mu je bila zaradi pomembne lege določena usoda, da je bil večkrat vpleten v zgodovinske dogodke evropskega pomena. Ta usoda je Ptuj, sicer naše najslikovitije celinsko mesto, obdarila tudi z najbogatejšo dediščino preteklosti. Naravne danosti so povzročile, da je ob rečnem prehodu jantarske poti zrasla prometno, strateško in gospodarsko pomembna naselbina, ki je odigrala opazno zgodovinsko vlogo tako na področju politike in uprave kot na področju umetnosti in kulture.

Na tem prostoru so se v pozni železni dobi naselili Kelti, sooblikovalci kasnejšega noriškega kraljestva, ki so prostor naselbine postopoma urbano organizirali. Vendar pa so v njihovo nastajajočo državno tvorbo začeli že kmalu po začetku zadnjega stoletja pred našim štetjem prenikati rimski politični in gospodarski vplivi, ki so se ob koncu stoletja spremenili v bolj ali manj mirno izpeljano zasedbo. Rimljani so nasproti staroselske naselbine na južnem bregu reke postavili vojaško taborišče, ki so mu namenili izhodiščno vlogo pri osvajanju zahodne Panonije. Zaradi teh dogodkov in sprememb, ki so jih spremljale, je stara naselbina ob rastočem trgovskem prometu zaživela z novo močjo.

Rimski pisci, začevši s Tacitom, večkrat omenjajo Ptuj v zvezi s pomembnimi dogodki, segajočimi od izvolitve Vespazijana za cesarja leta 69 pa do omembe političnega delovanja deda poslednjega zahodnorimskega cesarja Romula, odstavljene leta 467. S temi zapisi se je začelo zgodovinsko obdobje Ptuja, ki je okoli leta 103 postal samoupravna enota COLONIA ULPIA TRAIANA POETOVIO, ki je dosegla svoj največji obseg v 2. in 3. stoletju ter bila leta 450 požgana od Hunov. Vendar je mesto to katastrofo preživelo ter vsaj občasno ohranjalo utrjeni prehod čez Dravo vse do okoli leta 570, ko so ga zasedli Avari in zadnji priseljenci Slovani, ki so skupaj z njegovo naselbinsko tradicijo prevzeli tudi njegovo ime. Njihova poselitev je bila tako intenzivna, da se Ptuj še danes ponaša z najpomembnejšim zgodnjersrednjeveškim najdiščem na Slovenskem, katerega gradivo obsega časovno obdobje med 8. in 11. stoletjem.

Z uničenjem avarske države ob koncu 8. stoletja sta Podravje in z njim Ptuj prešla v okvir frankovske države. Zaradi tradicionalnega in zelo pomembnega rečnega prehoda je takoj po frankovski zasedbi ponovno zaživela naselbina, ki je v letih med 840. in 874. pripadla spodnjepanonskima mejnima grofijama - knezoma Pribini in Koclju, med 874. in 890. pa je postopoma prešla v imunitetno last salzburške nadškofije.

V letih med 977. in 1555. je bilo mesto v lasti salzburških nadškofov, nato pa v lasti deželnega kneza. Ptuj je leta 1487 opisal ogrski kancler Paolo Santonino: "Pa vendar ima ptujski okraj ob dobrih letinah na pretek kruha, vina in mesa, saj dobiš ta čas dva rejena junca za štiri dukate, dva hlebca kruha, lahkega, rahlega kot goba in belega, da boljšega nisem videl nikjer drugje, pa prodajajo za sold."

Izguba funkcije obmejne utrdbe, veliki požari v letih 1684, 1705, 1710 in 1744 ter druge ujme so Ptuj dokončno spremenile v povprečno podeželsko mesto. Vendar pa mesto svoje veljave ni samo izgubljalo, saj je doživljalo tudi občasne vzpone. To se je zgodilo po letu 1740 v zvezi s povečano trgovino z osvobojeno Madžarsko in Slavonijo. Postopoma so se v mestu udomačili šolstvo, vojaštvo, usnjarska industrija, vinska veletrgovina, železniški in cestni promet ter začetki smotrne turistične dejavnosti.